

De kern van buitenlands beleid van natiestaten is het eigen belang en de macht om dit belang te bevorderen. Intellectuele ideeën over moraal kunnen daarbij slechts een geringe rol spelen.

De kern van het buitenlands beleid van natiestaten is eigen belang

In de Westerse democratische rechtsstaat beschermt de overheid als autoriteit van de samenwerkende en samen levende groep de vrijheid en de medezeggenschap van de burger. Zij faciliteert via wetgeving het economisch verkeer, creëert gemeenschappelijke voorzieningen, herverdeelt op basis van verzekeringen een deel van het gezamenlijk inkomen ten behoeve van de zwakkeren, onder andere voor de gezondheidszorg, en doet verder al het mogelijke om de welvaart en het welzijn van de samenleving te bevorderen.

De vraag is daarbij welke rol de overheid ten behoeve van haar burgers dient te spelen in de relaties met andere staten. Vanuit de burger gezien zijn die taken slechts beperkt. De belangrijkste taak is om de vrijheid van haar burgers te beschermen tegen militaire of economische overheersing door andere staten. Direct daarop volgt de taak om de belangen van haar burgers te behartigen in het verkeer met andere staten.

In het buitenlands beleid van een staat spelen in de kern intellectuele ideeën over te hanteren morele waarden slechts een uiterst beperkte rol, hoe ook de demagogie. Mensen geven vorm aan buitenlands beleid en kentheoretisch en biologisch zullen ook beleidsmakers altijd op het eigen belang van de natie gericht zijn. Compassie met andere volkeren zal een rol spelen. Maar ook alle passies, die binnen een samenwerkende en samen levende groep aanwezig zijn, spelen in de omgang van landen met elkaar een rol, dus ook kwaadaardig gedrag. Volken van landen en hun regeringen opereren altijd uiterst egocentrisch. Hun ego's zijn groter en gevoeliger naarmate de landen groter zijn en zichzelf als machtig of cultureel superieur beschouwen. Het calimero gevoel van de kleine of arme landen als slachtoffer van grote landen kan echter ook onderdeel van het nationale ego zijn.

In de afgelopen eeuwen, maar met name de laatste 50 jaar, is een internationale rechtsorde ontstaan met als doelen: handhaving van vreedzame betrekkingen, conflictbeheersing, bevordering van wederzijds voordelig handelsverkeer en de aanpak van gemeenschappelijke grensoverschrijdende problemen. De Europese Unie is daarbij ontstaan om economische schaal te verwerven op Europees niveau, zowel voor de interne markt als voor de behartiging van gezamenlijke politieke en handelsbelangen met de rest van de wereld.

Echter noch in de Europese unie, noch in de overige systemen van de internationale rechtsorde is sprake van fundamentele overdracht van nationale soevereiniteit van de natiestaten. In geen enkel internationaal systeem is feitelijk sprake van bescherming van de vrijheid en medezeggenschap van burgers van afzonderlijke natiestaten en belangenbehartiging van de burgers van de natiestaten als totaal. In geen enkel onderdeel van de internationale rechtsorde is sprake van directe mechanismen tot internationale rechtshandhaving zonder toestemming van – en beschikbaar stelling van middelen door – afzonderlijke landen. De natiestaten staan nog altijd centraal met hun eigen belang, ook in een formele internationale rechtsorde, en zijn qua te voeren beleid volledig autonoom met hun eigen middelen tot machtsuitoefening.

Het is niet te verwachten dat op enige termijn de kern van het buitenlands beleid van natiestaten, het eigen belang in relatie tot het nationale ego en de eigen mogelijkheid macht uit te oefenen op andere staten, zal veranderen. Het is goed, ook voor kleinere landen, om hier ter dege rekening mee te houden als medespeler op het internationale schaakbord en compassie en intellectuele moraal niet een te grote rol te laten spelen. Dat is niet in het belang van de veiligheid en welvaart van haar eigen burgers.